

פרשת ויקחו לי תרומה התשפ"ה

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות פרק כה (פרשת תרומה)

ויקחו לי תרומה... (ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: (ט) כָּל־אִשֶּׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתָךְ אֶת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֹת כָּל־כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: ס... (יח) וְעָשִׂיתָ שָׁנִים כָּרְבִים זָהָב מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכֶּפֶרֶת: (יט) וַעֲשֶׂה כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וּכְרוֹב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן־הַכֶּפֶרֶת תַּעֲשׂוּ אֶת־הַכָּרְבִים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו: (כ) וְהָיוּ הַכָּרְבִים פְּרָשִׁי כְנָפַיִם לְמַעַל סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכֶּפֶרֶת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכֶּפֶרֶת יִהְיוּ פְנֵי הַכָּרְבִים: (כא) וְנָתַתָּ אֶת־הַכֶּפֶרֶת עַל־הָאֶרֶץ מִלְמַעְלָה וְאֶל־הָאֶרֶץ תִּתֵּן אֶת־הָעֵלֶת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: (כב) וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אִתָּךְ מֵעַל הַכֶּפֶרֶת מִבֵּינִי וּשְׁנֵי הַכָּרְבִים אֲשֶׁר עַל־הָאֶרֶץ הָעֵלֶת אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְנֶה אוֹתָךְ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

2. שמות פרק כה פסוק לז - מ (פרשת תרומה)

(לז) וְעָשִׂיתָ אֶת־נִרְתִּיהָ שִׁבְעָה... (מ) וּרְאֵה וַעֲשֶׂה בְתִבְנִיתָם אֲשֶׁר־אֶתָּה מֵרְאֶה בְּהָר:

3. שמות פרק כז פסוק ל (פרשת תרומה)

וְהִקְמַתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָר: ס

4. שמות פרק כז פסוק ח (פרשת תרומה)

נָכוֹב לָחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כְּאֲשֶׁר הִרְאָה אוֹתָךְ בְּהָר בֵּן יַעֲשׂוּ: ס

5. שמות פרק כ פסוק כא - כג (פרשת יתרו)

(כא) מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה־לִּי וְזִבְחָתָה עָלָיו אֶת־עֲלֹתֶיךָ וְאֶת־שְׁלֵמֶיךָ אֶת־צֹאֲנֶךָ וְאֶת־בְּקָרְךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבִרְכִיתִיךָ: (כב) וְאִם־מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה־לִּי לֹא־תִבְנֶה אוֹתוֹ גִּזִּית כִּי תִרְבֶּה הַגִּפְתָּה עָלֶיךָ וּתְחַלְלֶנָּה: (כג) וְלֹא־תַעֲלֶה בְּמַעֲלֹת עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגָּלָה עֲרוֹתָה עָלָיו: פ

6. רש"י שמות פרק כ פסוק כא (פרשת יתרו)

בכל המקום אשר אזכיר את שמי - אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי, שם אבוא אליך וברכתיך אשרה שכינתי עליך מכאן אתה למד שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה. שם נתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם:

7. אבן עזרא הפירוש הארוך שמות פרק כ פסוק כא (פרשת יתרו)

... וטעם בכל המקום אשר אזכיר את שמי פירוש בכל מקום אשר אשים זכר לשמי שכבודי שוכן שם, כמו שילה ונוב שעמד שם הארון. אם תבוא אל המקום הנזכר לשמי לבקר אותי, גם אני אבוא אליך וברכתיך. וטעם אבוא כדרך בן אדם. והטעם תמצאני שם במקום שאזכיר את שמי עליו. והוא מקום הכבוד, כאילו באתי אליך שידעתי שתבוא, ובעבורך באתי, ובעבור שבאת לכבודי אבוא אליך וברכתיך, ולא תהיה צריך לאחר, כי תמצאני כל עת ששם כבודי:

8. אבן עזרא הפירוש הקצר שמות פרק כ פסוק כא (פרשת יתרו)

מזבח אדמה - וכבודי ידור עמכם ולא יזח על תנאי שתזבחו זבחים לי, ולא אבקש מזבח זהב וכסף, כי אם מזבח אדמה. וטעם את צאנך ואת בקרך - אלה הם המינים הקרבים על גבי המזבח. וטעם בכל מקום אשר אזכיר את שמי - בכל מקום אשר אשים זכר לשמי שם, אם תבא אל המקום הנזכר בשמי, גם אני אבא אליך וברכתיך. וטעם אבא אליך כדרך בן אדם. והטעם: תמצאני במקום אשר אזכיר שמי עליו, והוא מקום הכבוד:

9. בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

וַיִּצְרֵה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפֶר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפָּח בָּאָפוֹ נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְגִפְשׁ חַיָּה:

10. רש"י בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

דבר אחר נטל עפרו ממקום שנאמר בו (שמות כ כא) מזבח אדמה תעשה לי, אמר הלואי תהיה לו כפרה ויוכל לעמוד:

11. תרגום המיוחס ליונתן - תורה בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

וּבְרָא יי' אֱלֹהִים יֵת אָדָם בְּתָרִין יִצְרִין וּדְבַר עֲפָרָא מֵאֶתֶר בֵּית מִקְדָּשָׁא וּמֵאַרְבַּעַת רוּחֵי עֲלָמָא וּפְתָכָא מְכַל מִימֵי עֲלָמָא וּבְרָהּ סוּמַק שְׁחִים וְסִינֹר וְנִפְח בְּנִחְוֹרָהִי נִשְׁמַתָּא דְסִינֹר וְנִתַּן נִשְׁמַתָּא בְּגוּפָא דְאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא לְאַנְהָרוּת עֵינָיִן וּלְמַצְתוֹת אוֹדְנִין:

12. כתר יונתן בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

ויברא יי אלהים את אדם בשני יצרים ויקח עפר ממקום בית המקדש ומארבעת רוחות העולם ויבלול מכל מימי העולם ובראו אדם שחור ולבן ויפח בנחיריו נשמת חיים והיתה נשמה בגוף האדם לרוח מדברת למאור עינים ולשמע אוזנים:

13. בראשית פרק ג פסוק כב - כד (פרשת בראשית)

(כב) ויִאמְרוּ ה' אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה הוּא פָּרִי־שִׁלָּח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְנִי לְעֹלָם: (כג) וַיִּשְׁלַחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגִּן־עֲדֵן לְעַבְדוֹ אֶת־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: (כד) וַיִּגְרַשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקֶּדֶם לְגִן־עֲדֵן אֶת־הַכְּרִיבִים וְאֵת לֶהֱט הַחֲרִיב הַמִּתְהַפֵּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ס

14. בראשית רבה (וילנא) פרשה כא סימן ה (פרשת בראשית)

דַּרְשׁ רַבִּי פֶּפּוּס: הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ – כְּאֶחָד מִמְּלָאכֵי הַשָּׁרָת, אָמַר לִיה רַבִּי עֲקִיבָא דִּידֵּי פֶּפּוּס, אָמַר לוֹ מָה אַתָּה מַמִּים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ שָׁנָתָן לוֹ הַמָּקוֹם לְפָנָיו שְׁנֵי דְרָכִים, דֶּרֶךְ הַסִּיּוֹם וְדֶרֶךְ הַמָּוֶת, וּבִרְר לוֹ דֶּרֶךְ אַחֲרָתָא.

15. רש"י בראשית פרק ג פסוק כד (פרשת בראשית)

את הכרובים - מלאכי חבלה:

16. אבן עזרא שיטה אחרת - פירוש בראשית פרק ג פסוק כד (פרשת בראשית)

וטעם לשנות הכתוב לאמר ויגרש כאשר גרש את האדם השכין מקומו הכרובים. מקדם - ממזרח. כי שם פתח הגן באמת ובסוד. ומלת כרובים - צורות. והעד: את כרוב ממשך הסוכך (יחז' כח, יד). ואמר יחזקאל פני [צ"ל ראש] הכרובים (יחזקאל י, א), והוא השור [צ"ל החיה] שהזכיר בתחלה (ברא' א, כא), על כן הודיעו כאילו אמר הצורה שהזכרתי. ואמר על פני אדם ונשר ושור ואריה כי כרובים המה (שם י, כ). וטעם הכרובים - צורות מפחידות רואיהם. וכידם להט החרב. וטעם המתהפכת - שיש לה [להב] משני צדיה:

17. יחזקאל פרק א

(א) וַיְהִי בִשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּרַבִּיעֵל בְּחֻמְשָׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בַתּוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־נְהַר־כְּבָר נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲרָאָה מַרְאֹת אֱלֹהִים: (ב) בְּחֻמְשָׁה לַחֹדֶשׁ הָיָה הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין: (ג) הָיָה הַיָּה דְּבַר־ה' אֶל־יְחִזְקֵאל בֶּן־בוּנִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר־כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יְדִהָ: (ד) וַאֲרָא וְהִנֵּה רוּחַ סַעֲרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְּלַחֶתת וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כַּעֲשֵׂן חֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: (ה) וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מִרְאִיתָן דְּמוּת אָדָם לְהִנָּה: (ו) וְאַרְבַּעַה פָּנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם: (ז) וּרְגֵלֵיהֶם רֵגֶל יִשְׂרָאֵל וְכַף רֵגֵלֵיהֶם כַּכַּף רֵגֶל לְעֹלָם וְנִצְצִים כַּעֲשֵׂן נִחֲשֶׁת קָלִיל: (ח) וַיְהִי אָדָם מִתַּחַת כְּנָפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וּכְנָפֵיהֶם לְאַרְבַּעַתָּם: (ט) חֲבֵרַת אִשָּׁה אֶל־אַחֻתָּה כְּנָפֵיהֶם לֹא־יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל־עֶבֶר פָּנָיו יֵלְכוּ: (י) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפָנֵי אַרְיָה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפָנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפָנֵי־נֶגֶשׁ לְאַרְבַּעַתָּם: ... (יג) וּדְמוּת הַחַיּוֹת מִרְאִיתָם כְּנִחֲלִי־אֵשׁ בְּעֵרוֹת כְּמִרְאָה הַלְפָדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ לְאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק: ... (כד) וְאִשְׁמַע אֶת־קוֹל כְּנָפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שִׁדִּי בְּלִכְתָּם קוֹל הַמֶּלֶךְ כְּקוֹל מַחֲגָה בְּעֻמָּם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן: (כה) וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעֻמָּם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן: (כו) וּמִמֵּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמִרְאָה אֶבְרֵסִיר דְּמוּת פֶּסָא וְעַל דְּמוּת הַפֶּסָא דְּמוּת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה: (כז) וַאֲרָא כַּעֲשֵׂן חֲשָׁמַל כְּמִרְאָה־אֵשׁ בֵּית־לֶה סָבִיב מִמִּרְאָה מִתְּנִי וּלְמַעְלָה וּמִמִּרְאָה מִתְּנִי וּלְמַטָּה רְאִיתִי כְּמִרְאָה־אֵשׁ וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב: (כח) כְּמִרְאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵינֵי בְנוֹם הַגִּשָּׁם כֵּן מִרְאָה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מִרְאָה דְּמוּת כְּבוֹד־ה' וְאַרְאָה וְאֶפֶל עַל־פָּנָי וְאִשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר: ס

18. יחזקאל פרק י

(א) וַאֲרָאָה וְהִנֵּה אֶל־הַרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הַכְּרִיבִים כְּאֶבֶן סַפִּיר כְּמִרְאָה דְּמוּת פֶּסָא נִרְאָה עֲלֵיהֶם: (ב) וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ לְבַשׁ הַבְּדִים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל־בִּינוֹת לְגַלְגַּל אֶל־תַּחַת לְכָרוֹב וּמִלֵּא חֲפָנֶיךָ גִּחְלִי־אֵשׁ מִבִּינוֹת לְכָרִיבִים וְזָרַק עַל־הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי: (ג) וְהַכְּרִיבִים עֹמְדִים מִימִין לְבֵית בְּבֹאֹ הָאִישׁ וְהָעָנָן מִלֵּא אֶת־הַחֲצָר הַפְּנִימִית: (ד) וַיֵּרָם כְּבוֹד־ה' מֵעַל הַכְּרִיבִים עַל מִפְתָּן הַבֵּית וַיִּמָּלֵא הַבֵּית אֶת־הָעָנָן וְהַחֲצָר מִלֵּא אֶת־נֹגַהּ כְּבוֹד־ה': (ה) וְקוֹל כְּנָפֵי הַכְּרִיבִים נִשְׁמָע עַד־הַחֲצָר הַחִיצוֹנָה כְּקוֹל אֱלִישִׁדִּי בְּדַבָּרוֹ: (ו) וַיְהִי בְּצִוְתוֹ אֶת־הָאִישׁ לְבַשׁ־הַבְּדִים לֵאמֹר קַח אֵשׁ מִבִּינוֹת לְגַלְגַּל מִבִּינוֹת לְכָרוֹבִים וַיָּבֹא וַיַּעֲמֵד אֶצֶל הָאוֹפֶן: (ז) וַיִּשְׁלַח הַכְּרִיב אֶת־יָדוֹ מִבִּינוֹת לְכָרוֹבִים אֶל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר בִּינוֹת הַכְּרִיבִים וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל־חֲפָנֵי לְבַשׁ הַבְּדִים וַיִּקַּח וַיָּצֵא: (ח) וַיָּבֹא לְכָרִיבִים תְּבִנִית יְד־אֶלָּם תַּחַת כְּנָפֵיהֶם: (ט) וַאֲרָאָה וְהִנֵּה אַרְבַּעַה אוֹפְנִים אֶצֶל הַכְּרִיבִים אוֹפֶן אֶחָד אֶצֶל הַכְּרִיב אֶחָד וְאוֹפֶן אֶחָד אֶצֶל הַכְּרִיב אֶחָד וּמִרְאָה הָאוֹפְנִים כַּעֲשֵׂן אֶבֶן פָּרָשִׁישׁ: (י) וּמִרְאִיתָם דְּמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּם כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֶן בְּתוֹךְ הָאוֹפֶן: (יא) בְּלִכְתָּם אֶל־אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם יֵלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּם כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִפְגֹּה הָרֹאשׁ

אחריו ילכו לא יסבו בלכתם: (יב) וכל־בשרם וגב־הם וידיהם וכנפיהם והאופנים מלאים עינים סביב לארבעתם אופניהם: (יג) לאופנים להם קורא הגלגל באזני: (יד) וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני ארליה והרביעי פני־נשר: (טו) וירמו הכרובים היא הסה אשר ראיתי בנהר־כבר: (טז) ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם ובשאת הכרובים את־כנפיהם לרום מעל הארץ לא־יסבו האופנים גם־הם מאצלם: (יז) בעמדם יעמדו וברומם ירמו אותם כי רוח הסה בהם: (יח) ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית ויעמד עליהכרובים: (יט) וישאו הכרובים את־כנפיהם וירמו מן־הארץ לעיני בצאתם והאופנים לעמדתם ויעמד פתח שער בית־ה' הקדמוני וכבוד אלהי־ישראל עליהם מלמעלה: (כ) היא הסה אשר ראיתי תחת אלהי־ישראל בנהר־כבר ואדע כי כרובים הם: (כא) ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע כנפים לאחד ודמות ידיו אדם תחת כנפיהם: (כב) ודמות פניהם תהיה הפנים אשר ראיתי על־נהר־כבר מראהם ואותם איש אל־עבר פניו ילכו:

19. רבינו מיוחס בראשית פרק ג פסוק כד (פרשת בראשית)

את הכרובים. המפורשים ביחזקאל: ואת להט החרב. שהיא מתהפכת בעולם והורגת את הבריות, וזהו מלאך המות, וכפי דברי רבותינו כל אלה היו ביום ראשון שברא:

20. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יב עמוד א

בבל מאי אמר רב יוסף בי רדו יומא. מאי בי רדו יומא אי יומא ורעא תרי יומא כרבא לא הוי! אי יומא כרבא יומא דזרעא לא הוי. אי יומא כרבא יומא דזרעא לא הוי.

The mishna was taught in Eretz Yisrael; **what practice should be followed in Babylonia?** Rav Yosef said: In Babylonia, a parcel of land the size of which is **the area of a day's plowing** is considered a field; if each of the parties will receive less than that, the field should not be divided. The Gemara asks: **What** is meant by a parcel of land the size of which is **the area of a day's plowing**? If it means **a day's plowing in the planting season**, i.e., the winter, when it is easy to plow, since the earth has already been turned over at the end of the summer, the field will **not** require **two** full **days** of plowing in the **plowing season**

21. בכור שור בראשית פרק ג פסוק כד (פרשת בראשית)

את הכרובים. הן המלאכים בדמות שוורים, וקורא אותם "כרובים" על שם חרישה, כדאמרינן בבבא - בתרא דבי - רדי יומא, דכריב ותני, יומא כרבא לא הוי, והוא לשון חרישה, והכי מוכח ביחזקאל דבמקום [אחד] הוא אומר: "ופני שור מהשמאול לארבעתן", ומונה שם פני אדם ואריה ושור ונשר. ובמקום אחר "פני האחד פני הכרוב", ומונה פני אדם אריה ונשר, ושור אינו מונה, דכרוב במקום שור. ובסוכה פריך להו אהדדי, ומשני: כרוב אפי - זוטרי פני אדם בחור, כי יחזקאל ביקש להחליף במעשה המרכבה שור לאדם, משום מעשה העגל, כך פירשו רבותינו, והוא האמת במרכבה, אבל לפי הפשט קודם שבא יחזקאל כרוב ושור אחד הוא. מתחילה שם האדם לעבדה ולשמרה, וכשגירש האדם, שם הכרובים לחרישה, דהוא לשון כרבא, וזהו "לעבדה", ולהב החרב "לשמרה".

22. אדרת אליהו בראשית פרק ג פסוק כד (פרשת בראשית)

ויגרש את האדם. אחר ששלחו מג"ע לא רצה לילך לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ויגרש אותו אל מקום אשר לוקח משם: ... הכרובים. הם צורת אדם וכל הגוף של אדם רק עם כנפים ותחת הכנפים ידי אדם ופנים של תינוקות ולכן נקראו החיות של יחזקאל כרוב וכן במקדש: ואת להט החרב. פ' בידם חרב ויש לה להט כי היא מראה מלוטשת והיא ברק החרב והברק מתהפך בכל רגע כפי ניצוצי החמה ונטייתה לכל רוח העולם כפי הילוך החמה והיא שורפת מאד. (ועיקר הכרוב הוא צורת שור לכן כל הנמשכים מצורת שור הם כרובים והן הנזכרים כאן וכן כ"א הן בצורה הזאת): לשמור את דרך עץ החיים. אף על פי ששמירתן כולל כל ג"ע מ"מ עיקר תכליתן אל דרך עץ החיים:

23. בראשית פרק כח פסוק יב - כב (פרשת ויצא)

(יב) ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו: ... (טז) ויפקד יעקב משנתו ויאמר אכל יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי: (יז) ויירא ויאמר מה־נורא המקום הזה אין זה פי אם־בית אלהים וזה שער השמים: (יח) וישכם יעקב בבקר ויקח את־האבן אשר־שם מראשיתו וגשם אתה מצבה ויצק שמן על־ראשה: (יט) ויקרא את־שם־המקום שהוא בית־אל ואולם לוי שם־העיר לראשונה: (כ) ויגד יעקב גדר לאמר אם־יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וגמולי להם לאכל וגדל ללבש: (כא) ושכתי בשלום אל־בית אבי והיה ה' לי לאלהים: (כב) והאבן הזאת אשר־שמימי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תפילי עשר אעשרנו לך:

24. זוהר מהדורת הסולם - בראשית פרשת ויצא מאמר נבואה מראה וחלום אות מו

תא חזי מה פתיב ויחלום והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. פתח ואמר, היה הנה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הפהן בארץ פשדים על נהר כפר ונתי עלי שם יד ה'. היה הנה, נבואה לשעתא

הַיְתָה, דְּאֶצְטְרִיד עַל גְּלוּתָא בְּגִין דְּשְׂכִינְתָּא נְחִמַת בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתָא, וְחֶמְא יִחְזַקְאֵל מֵה דְּחֶמְא, לְפֻם שְׁעָתָא, וְאָף עַל גַּב דְּלֹא אֶתְחַזִּי הֵהוּא אֶתֶר לְהֵא, בְּגִינִי כִּד הִיָּה הִיָּה. מֵאִי הִיָּה הִיָּה. אֵלֹא הִיָּה לְעִילָא, הִיָּה לְמִתָּא. דְּכִתִּיב סְלָם מוֹצֵב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, נָטִיל לְעִילָא וְנָטִיל לְמִתָּא. הִיָּה הִיָּה, חֵד לְעִילָא, וְחֵד לְמִתָּא.

25. מדרש הגדול בראשית פרק כח פסוק יב (פרשת ויצא)

ד"א רבנן אמרי סלם, זה סיני שהוא מגין סלם. מצב ארצה. ויטיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז). וראשו מגיע השמימה. וההר בער באש עד לב השמים (דברים ד, יא). והנה מלאכי אלהים, זה משה ואהרן. עלים ויורדים בו, ומשה עלה אל האלהים (שמות יט, ג). וירד משה מן ההר אל העם (שם, פסוק יד). והנה ה' נצב עליו, וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר (שם, פסוק כ).

26. בעל הטורים בראשית פרק כח פסוק יב (פרשת ויצא)

סלם. אותיות למס. שרמז לו הגלות (ב"ר סח יג). ורמז לו הקרבנות (שם שם יב). והנה סלם מצב. בגימטריא הכבש. ארצה. רמז למזבח אדמה. וראשו מגיע השמימה. רמז לריח הקרבנות שעולה לשמים. ד"א והנה סלם. בגימטריא זה הוא מזבח העולה. והנה מלאכי אותיות אלו הכהנים שעולין ויורדין בכבש (שם):

27. של"ה פרשת ויצא תורה אור

טז. והנה בדרך הראשון של הסולם הרומז על התורה, תפרש על פי מעשה המצות של התורה, כי מעשה הוא פועל למעלה, כאמרם העבודה הוא צורך גבוה. והדבר אחר מפרש הסולם על התורה, דהיינו לימוד התורה ועיונה והשכלתה. וסוד עליה וירידה של משה רבינו ע"ה תרמוז לעומק ההשגה, כי לשון עליה על ראשית ההשגה, כמו שנאמר בכמה מקומות, עלה במחשבתו (ראה ברכות סא א), עלה בדעתו (ראה שבת י א), וירידה נאמר על ירידה בעומק, כמו שנאמר בכמה מקומות (ראה ר"ן נדרים ב א ד"ה שבועות) ירד פלוני לסוף דעתו. על כן מתחילה 'עלים' ואחר כך 'ירידים'. ומבואר למבין. גם הוזכר בכאן מרכז העולם שהוא בית המקדש, וכמבואר בבראשית רבה (פס"ח סי"ב) 'והנה סלם' זה הכבש. 'מצב ארצה', זה מזבח, 'מזבח אדמה תעשה לי' (שמות כ, כא). 'וראשו מגיע השמימה', אלו הקרבנות שריחן עולה לשמים. 'והנה מלאכי אלהים', אלו כהנים גדולים, 'עלים וירידים' [בו' שהם עולים ויורדים] בכבש. 'והנה ה' נצב עליו', 'ראיתי את ה' נצב על המזבח' (עמוס ט, א), 'עכ"ל'. ולבסוף ירמוז על בנין בית המקדש וחורבנו ובניינו לעתיד, כאשר יתפרש לקמן (אות כ - כג).

28. שמות פרק כד פסוק ט - יא (פרשת משפטים)

(ט) וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וְנָאֵב הוּא וְשָׂרָאֵם מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כְּמַעַשְׂהָ לִבְנֵת הַסְּפִיר וַיַּעֲצֹם הַשָּׁמַיִם לְטָהֳרָה: (יא) וְאֶל־אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יְדֹ וַיִּתְּחוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: ס

29. תרגום אונקלוס שמות פרק כד פסוק יא (פרשת משפטים)

ולרברבי בני ישראל לא הוה נזקא וחזו ית יקרא דיי והוו חזן בקורבניהון דאתקבלו (ברעוא) כאלו אכלין ושתן [אכילין ושתן]:

30. חזקוני שמות פרק כה פסוק כ (פרשת תרומה)

פרשי כנפים כדמות עופות על שם שבריה זו נקיה ורוב הלוכה באויר בלא טינוף, וכן מצינו במקום אחר שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו', למעלה מראשיהם דרך ענוה ויראה דוגמא ובשתים יכסה פניו. ופניהם איש אל אחיו דברים הללו מוכיחים שלא נעשו לתמונה כדי להשתחות, כיצד אלו לא היה מהם רק אחד או אם היו פני האחד נגד העם ופני האחד אל אחיו, היה פתחון פה לבעל דין לומר שנעשה לשם יראה, עכשו כשפני שניהם איש אל אחיו ועוד ששני פניהם כבושים אל הכפורת מקום השכינה והתורה, ועוד שלא היו נראין לשום בריה רק לכהן גדול ד' פעמים ליום אחד בשנה הדבר ידוע כי לא היו שם רק לנוי דוגמת שמשים. כענין שנאמר שרפים עומדים וגו'.